

Stichting Behoud Moderne Kunst
Project Conservering Videokunst

Tussentijdse rapportage project conservering videokunst
september 2001 - september 2002

November 2002

Inleiding

Videokunstwerken hebben, hoewel reproduceerbaar, niet het eeuwige leven. Ook wanneer de videowerken zorgvuldig behandeld worden treedt na 7 jaar kwaliteitsverlies op en gaat na 10 jaar de kwaliteit zichtbaar achteruit. Om de in openbare collecties aanwezige videokunstwerken voor dit verval verder te behoeden wordt door een groot aantal Nederlandse instellingen gezamenlijk deze videokunstwerken geconserveerd. In dit "project Conservering Videokunst" wordt een methodiek voor de conservering van videokunst ontwikkeld, toegepast en geëvalueerd én worden ca. 1850 werken geconserveerd. Documentatie, overleg met de kunstenaar en overzetten op Digitale Betacam zijn daarbij dé voorwaarden om de videokunstwerken voor de toekomst te bewaren.

Dit conserveringsproject werd geïnitieerd door het Nederlands Instituut voor Mediakunst, Montevideo/TBA en is in 2000 ondergebracht bij de Stichting Behoud Moderne Kunst (SBMK). De looptijd van het project is ruim twee jaar, van september 2000 tot maart 2003, en wordt mogelijk gemaakt door bijdragen van Mondriaanstichting, VSB-fonds, ThuisKopie Fonds en de deelnemende instellingen.

Participanten zijn het Stedelijk van Abbemuseum, Eindhoven; De Appel, Amsterdam; Museum Boijmans Van Beuningen, Rotterdam, Groninger Museum, Groningen; Instituut Collectie Nederland, Rijswijk/Amsterdam; Kröller-Müller Museum, Otterlo; Nederlands Instituut voor Mediakunst, Montevideo/TBA, Amsterdam; Rijksakademie, Amsterdam; Stedelijk Museum, Amsterdam. Bovendien participeert Stichting De Pont, Tilburg in de ontwikkeling van theorie en methodiek.

Resultaten van het project zijn:

1. digitaal geconserveerde videokunstwerken van een groot aantal representatieve collecties,
2. het ontwikkelen, toepassen en evalueren van een methodiek en een registratiemodel voor de conservering van videokunst,
3. communicatie en samenwerking met (internationale) musea en onderzoeksinstituten over ontwikkeling methodiek en uitwisseling van gegevens o.a. via het International Network for the Conservation of Contemporary Art (INCCA).

Conserveringswijze

Video is een gecodeerd signaal. Dit betekent dat een bepaalde band alleen afgespeeld kan worden op een machine die dit signaal decodeert naar beeld en geluid. Het conserveren van zowel de band als de apparatuur is op den duur vrijwel onmogelijk. In plaats daarvan wordt een conserverings-traject uitgevoerd waarbij de tapes van 7 jaar of ouder worden overgezet op een digitaal formaat. Niet de specifieke techniek maar het oorspronkelijke karakter van het kunstwerk, de intentie van de kunstenaar, de boodschap en haar effect worden gewaarborgd. Uit tests en op basis van de huidige ontwikkelingen blijkt Digitale Betacam de geschiktste keuze voor conservering. Het signaal wordt 1:2 gecompriëerd, wat optisch niet zichtbaar is.

Digitalisering

In april 2001 is de fysieke digitalisering van de aangemelde videokunstwerken van start gegaan. Op 31 oktober 2002 is 495 uur en 23 minuten (van de naar schatting 566 uur aan ter conservering aangemelde videokunstwerken) gedigitaliseerd.

Instellingen	aantal uren gedigitaliseerd
De Appel	103:52:22
Museum Boijmans van Beuningen	14:59:15
Doublures	39:45:12
Groninger Museum	13:27:31
ICN	16:35:37
Kröller-Müller Museum (KMM)	19:45:30
Nederlands Instituut voor Mediakunst	
Lijnbaancentrum(LBC)	18:04:24
Mickery	2:49:20
Montevideo	115:49:49
Time Based Art (TBA)	109:01:16
Rijksacademie	2:47:29
Stedelijk Museum Amsterdam (SMA)	28:39:24
Stedelijk Van Abbe Museum	9:45:58

De digitalisering vond plaats vanaf een zo vroeg mogelijke generatie. De benodigde (sub)masters werden door de participanten bij de kunstenaars opgevraagd. Bovendien werd gebruik gemaakt van de reeds, uit de 1^e fase, bij Nederlands Instituut voor Mediakunst aanwezige submasters op analoge betacam. Voorafgaand aan de digitalisering werd de kwaliteit van de banden door middel van meting en visuele controle (conditierapport) door het Nederlands Instituut voor Mediakunst beoordeeld. Na deze beoordeling vond waar noodzakelijk eerst tot maximaal 5 maal reiniging plaats. Van doublures werd het kwalitatief beste exemplaar geconserveerd. Voor het behoud van scherpte en kleurscheiding werd het videosignaal zoveel mogelijk in gescheiden componenten aan de nieuw op te nemen drager aangeboden. Daar waar mogelijk werd een gebalanceerde audio verbinding gebruikt. Dit resulteert in een minimale ruis toename en een hoge frequentie response.

In een groot aantal gevallen wordt contact opgenomen met de kunstenaars om de beste bron voor digitalisering te verkrijgen. In een aantal gevallen, waarbij kunstenaars een grote verscheidenheid aan versies van videowerk vervaardigd hebben dat in verschillende collecties aanwezig is zoals Abramovic/Ulay, wordt een gezamenlijke aanpak in de vorm van kunstenaarsinterviews gevolgd. Dit is voor de participanten van het conserveringsproject efficiënter en er wordt voorkomen dat de kunstenaars met verschillende problemen van verschillende collecties steeds opnieuw benaderd wordt. De videokunstwerken van een kunstenaar(scollectief) worden gelijktijd geconserveerd. Afstemming met de kunstenaars over de rol van de veranderende techniek hierbij is essentieel. Dat een deel van de werken op dit moment nog gedigitaliseerd moet worden komt doordat afstemming met de kunstenaar niet eerder mogelijk was.

Een vertraging is ontstaan door langdurige discussies en onderhandelingen over de juiste handelswijze met betrekking tot het systeem van de bron: een aantal werken zou naar verwachting niet in eigen beheer gedigitaliseerd kunnen worden omdat we niet over de (sub)masters (zouden gaan) beschikken.

Dit betreft met name de ca. 60 uur aan (Amerikaanse) videokunstwerken die oorspronkelijk op videosysteem NTSC staan. Deze werken vallen wel onder het lopende conserveringsproject maar de daadwerkelijke digitalisering wordt uitbesteed. Hiervoor zijn contacten gelegd met Electronic Arts Intermix (EAI) New York en Vidipax. De kosten voor uitbesteding van de conservering op NTSC (ipv PAL) waren 4 maal hoger dan begroot daar EAI vasthield aan het uitgangspunt dat de werken opnieuw gekocht dienden te worden cq de kunstenaars een extra vergoeding moesten krijgen. Uiteindelijk is voor de pragmatische oplossing gekozen en worden de NTSC werken (indien de kunstenaar akkoord is) gedigitaliseerd vanaf de aanwezige master en overgezet op PAL. Feingold, Gimonprez en Viola dat NTSC als systeem essentieel was en is.

Naar verwachting kan de achterstand binnen de kostenraming van het project ingelopen worden. Ook de overige onderdelen en financiën blijven vooralsnog binnen de verwachte kosten. Alleen de looptijd van het project is verlengt tot aanvang 2003. Wij verwachten in februari 2003 het project af te kunnen ronden.

Kunstenaarscontact

Een van de problemen waarmee de participerende musea en collectiebeherende instellingen van het Project Conservering Videokunst geconfronteerd worden is het ontbreken van informatie over de betekenis van de gebruikte techniek. Het probleem is ontstaan door de veranderende techniek. Een productieformaat of -systeem dat afwijkt van het distributieformaat, analoog versus digitaal, afspeelapparatuur die niet meer voldoet en bv. een videowerk gemaakt voor een kleine bolle monitor dat later ook geprojecteerd wordt op een groot plat scherm. Voor verantwoord conserveren van videokunst is inzicht in de betekenis van de gebruikte techniek noodzakelijk. Afstemming met de kunstenaar hierover is essentieel.

Stand van zaken interviews augustus 2001

De werken van Abramovic/Ulay, Michael Cardena, Stansfield en Hooykaas, Raoul Maroquin, Dennis Oppenheim, René Reitzema, Lydia Schouten, Sluik/Kurpershoek, Ben d'Armagnac en Garcia/Wright zijn geviewd en gedigitaliseerd. De werken van Nan Hoover, The Vasulka's, Lawrence Weiner, SERVAAS en Harry Heyink (Dedo) zijn geviewd en kunnen nu gedigitaliseerd worden. Met Maria Abramovic en Ulay hebben een aantal gesprekken plaatsgevonden. Uitgangspunt van deze kunstenaars voor conservering is de historische aanpak; de oudste, oorspronkelijkste versies dienen bewaard te blijven. De participerende musea zijn in staat gesteld de meest oorspronkelijk versie in de collectie op te nemen. Met Hetty Huisman heeft op eigen verzoek een gesprek plaatsgevonden. Met Stansfield en Hooykaas, Garcia/Wright, Raoul Maroquin, Lydia Schouten, Nan Hoover, Sluik/Kurpershoek is intensief overleg gevoerd over de conservering. De viewing van de werken van Dennis Oppenheim, Lydia Schouten, Ben d'Armagnac riep geen specifieke conserveringsvragen op. Viewing van het werk van Dedo en SERVAAS deed dat wel. Helaas kunnen de vragen niet op korte termijn beantwoord worden en is voor de pragmatische oplossing gekozen het werk nu op de best mogelijke wijze te conserveren.

Stand van zaken verschijningsvorm

Naar aanleiding van de reacties van de kunstenaars, de viewings en interviews in het kader van het conserveringsproject videokunst, zijn een aantal aandachtspunten over de verschijningsvorm verder uitgewerkt. Zie voor de verslaglegging van versies en systeem van de bron de rapportage van september 2001. Met betrekking tot het medium van de bron het volgende: Wanneer een werk op film geproduceerd is en op video gedistribueerd hoort het dan wel in dit project thuis? Hiervoor geldt dat de informatie van de kunstenaar over de betekenis van de techniek hierover achterhaald dient te worden voordat verantwoord

geconserveerd kan worden. Christo, C. Koenigs, Jan van Munster en de weduwe van Broothaers hebben aangegeven dat film als bron essentieel was en is. De overigen zijn akkoord met het conserveren van het videomateriaal. De werken waarbij film als bron essentieel is zullen niet deel nemen aan het conserveringsproject videokunst. Voor deze werken zal een separaat traject in samenwerking met het Filmmuseum voorgesteld worden. Bij afronding van het project zal een overzicht van deze werken in de collecties van de participerende instellingen beschikbaar komen.

Modellen

Het ontwikkelde aankoopmodel is bij de participanten geïntroduceerd en wordt eind 2002 geëvalueerd. Een registratie model is eveneens opgesteld en geëvalueerd. Eind september hebben Gaby Wijers en Bart Rutten een workshop registratie videokunst verzorgt voor 15 registratoren en conservatoren. De focus van deze workshop lag op de documentatie en registratie van videokunst. Daarnaast werd er een inleiding in de mediakunst gegeven en kwam de praktische zorg voor videowerken aan bod. Een verslag van deze workshop is beschikbaar.

De beschikbaarheid van de modellen voor derden wordt overwogen en op dit moment verder uitgewerkt. Evenals de integratie van het registratiemodel videokunst met de modellen voor gegevensregistratie en conditieregistratie uit 1997.

Informatie-uitwisseling

In samenwerking met het Internationaal Network for the Conservation of Contemporary Art (INCCA) en Instituut Collectie Nederland (ICN) wordt de naar aanleiding van het project conservering videokunst verzamelde informatie via het Internet ter beschikking gesteld. De SBMK brengt twee maal per jaar een nieuwsbrief uit waarin informatie over het project opgenomen is. Jaarlijks vind er bovendien een overleg van de SBMK plaats waar het project conservering videokunst op de agenda staat. In Cr 1 2002 is een artikel gepubliceerd over het Project Conservering Videokunst geschreven door Gaby Wijers. Bovendien wordt in december de syllabus preventieve conservering gepresenteerd door het Landelijk Contact Museumconsulenten. Hierin is een artikel over de conservering van videokunst opgenomen. In februari 2002 heeft Xandra de Jongh haar doctoraalscriptie kunstgeschiedenis met als thema de conserveringproblematiek van videokunst aan de universiteit van Amsterdam afgerond.

Afronding-voortgang

Naast film- worden ook documentairewerken worden niet tot de hoogste prioriteit gerekend. Bij afronding van het project zal een globaal plan van aanpak en overzicht beschikbaar komen.

De videokunstwerken zijn alfabetisch op kunstenaar gedigitaliseerd. De gedigitaliseerde werken worden per collectie gemonteerd om het eigendom van de banden per collectie fysiek aan te kunnen geven.

Gezamenlijk gebruik van de "moederband" wordt vastgelegd. Met de participanten zijn afspraken gemaakt voor een gezamenlijk klimatologische verantwoorde opslag en beheer van de geconserveerde werken bij het Nederlands Instituut voor Mediakunst.

In februari 2003 zal het project afgerond worden met een publicatie en presentatie, nadere informatie hierover volgt.

Na afronding van het project zijn de videokunstwerken tot 1993 van de participanten geconserveerd. De vertegenwoordigers van de participerende instellingen onderschrijven het bijzondere van de samenwerking tussen zoveel verschillende collectiebeherende instellingen in dit project. Daardoor is een breed draagvlak, efficiency en een aansprekend resultaat tot stand gebracht. Voor de conservering van videowerken van na 1993 moeten nieuwe afspraken gemaakt worden, eventueel zijn er ook andere instellingen geïnteresseerd in de conserveringsmogelijkheden. Het Nederlands Instituut voor Mediakunst biedt de mogelijkheid aan om de werkzaamheden uit te voeren.

Kosten Project Conservering Videokunst

Digitalisering	2000	2001	2002	Totaal	Begroting	Verschil
Digitalisering	34.033,52	74.873,74	••	• 108.907,26	• 156.327,28	• 47.420,02
	€ 34.033,52	€ 74.873,74	••	€ 108.907,26	€ 156.327,28	€ 47.420,02
Dragers						
Dragers	••	••	••	• 21.184,96-	• 23.823,46	• 45.008,42
	••	••	••	€ 21.184,96-	€ 23.823,46	€ 45.008,42
Overhead						
Initiatie en huisv projec	• 6.806,70	••	••	• 6.806,70	• 6.806,70	••
Bruikleenv. personeel	••	• 1.588,24	••	• 1.588,24	• 8.054,60	• 6.466,36
Bruikl verk. (porti tel)	••	• 1.334,24	••	• 1.334,24	• 7.373,93	• 6.039,69
porti tel reisk alg	• 282,93	• 1.202,12	• 301,49	• 1.786,54	• 2.268,90	• 482,36
Eindverslag uren	••	••	••	••	• 2.268,90	• 2.268,90
Verzek en accountant	••	••	••	••	• 2.268,90	• 2.268,90
Coord. (uren)	• 3.267,21	• 15.230,01	• 2.917,68	• 21.414,90	• 24.277,24	• 2.862,34
	€ 10.356,84	€ 19.354,61	€ 3.219,17	€ 32.930,62	€ 53.319,17	€ 20.388,55
Pilot						
Opzet (uren coord)	• 751,58	••	••	• 751,58	• 453,78	• 297,80-
Materiaal	• 2.722,68	••	••	• 2.722,68	• 2.722,68	••
Evaluatie (uren coord)	••	• 482,14	••	• 482,14	• 680,67	• 198,53
	€ 3.474,26	€ 482,14	••	€ 3.956,40	€ 3.857,13	€ 99,27-
Registratiemodel						
Opzet Registr (uren coord)	• 1.829,30	• 170,17	••	• 1.999,47	• 453,78	• 1.545,69-
Automatisering Model	• 1.134,45	• 272,27	••	• 1.406,72	• 3.630,24	• 2.223,52
Evaluatie (uren coord)	••	••	• 272,70	• 272,70	• 680,67	• 407,97
	€ 2.963,75	€ 442,44	€ 272,70	€ 3.678,89	€ 4.764,69	€ 1.085,80
TOTALE KOSTEN	€ 50.828,37	€ 95.152,93	€ 3.491,87	€ 128.288,21	€ 242.091,73	€ 113.803,52
OPBRENGSTEN						
Toezegging VSB Fonds	• 45.378,02-	••	••	• 45.378,02-	• 45.378,02-	••
Toezegging participanten	• 2.495,79-	• 34.422,63-	• 11.202,70-	• 48.121,12-	• 60.579,66-	• 12.458,54-
Reservering Mondriaan Sti	• 11.344,51-	• 68.067,04-	••	• 79.411,55-	• 113.445,05-	• 34.033,50-
Aanvraag ThuiscoPIefonds	• 7.714,26-	• 7.487,37-	••	• 15.201,63-	• 22.689,01-	• 7.487,38-
TOTALE OPBRENGSTEN	€ 66.932,58-	€ 109.977,04-	€ 11.202,70-	€ 188.112,32-	€ 242.091,74-	€ 53.979,42-
SALDO WINST / VERLIES	€ 16.104,21-	€ 14.824,11-	€ 7.710,83-	€ 59.824,11-	€ 0,01-	€ 59.824,10

Stichting Behoud Moderne Kunst

Projectleider Project Conservering Videokunst

Gaby Wijers. T 020 623 71 01, F 020 624 44 23, gaby@montevideo.nl

2002, Stichting Behoud Moderne Kunst

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enigerlei wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de Stichting Behoud Moderne Kunst.